

65% студентів у державних ВУЗах і майже 100% у ВУЗах недержавної форми власності вчать на контрактній (платній) основі. Високі кількісні показники випускників ВНЗ не завжди співпадають з потребами народного господарства держави та з якістю підготовки фахівців, особливо заочної форми навчання і випускників деяких недержавних вищих навчальних закладів. Про це опосередковано свідчить і статистика стосовно того, що лише 20-30% усіх випускників ВНЗ знаходять роботу за фахом. Така ситуація у певній мірі знижує престижність вищої освіти і потребує пошуку шляхів підвищення авторитету вищої школи і, перш за все, шляхом посилення вимог до рівня знань студентів. Сприятиме цьому і впровадження європейського досвіду повторного проходження (в тому числі на платній основі) не опанованих студентом дисциплін (курсів). Доцільно також відновити практику обов'язкової роботи студентів – заочників за фахом, починаючи з 3-го курсу навчання.

Література

1. Антонік В.І., Ковальчук В.А., Кононенко В.Д., Бабець Є.К., Стасюк В.П. Розміщення продуктивних сил. – К.: Професіонал, 2006. – 224 с.
2. Новицкий П.Т. Население и трудовые ресурсы. – М.: Мысль, 1996. – 350 с.
3. Николаенко С.М. Якість вищої освіти в Україні: погляд у майбутнє // Вища школа, №2. – 2006. – С.3.
4. Статистичний щорічник України. / За ред. О.Г.Осауленка. – К.: Консультант, 2006. – 575 с.
5. Социально – экономическая география Украины /Пер. с укр. Под ред. О. Шабля . – Львов: Світ, 1995. – 640 с.

М.В.Долженко

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ СВИТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ

В статтє представлен анализ понятия “мировоззренческая культура человека”. Рассматриваются и анализируются педагогические условия для воспитания мировоззренческой культуры у студентов высших учебных заведений.

The article deals with the analysis of the notion “world view culture of a person”. The favourable pedagogical conditions for the solution of the problems of the world outlook development within the students of the higher schools are considered and analysed.

Виховання світоглядної культури у студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів стає все більш актуальною проблемою, тому що за останнє десятиріччя значно змінилися ціннісні пріоритети, посилилася увага до духовного відродження суспільства і кожної особистості. У світогляді сфокусовано зміст духовних цінностей, які стали надбанням її духовного світу і отримали особистісний смисл. Формування світогляду особистості органічно пов'язане з формуванням її духовної культури.

Потреба у світоглядній культурі з'єднує зовнішні умови діяльності і внутрішній світ студентів, інтегрує суб'єктивні й об'єктивні моменти в ході формування індивідуального світогляду і тому служить невід'ємною складовою процесу перетворення знань в особисті переконання. Змістом цієї потреби у вузькому розумінні є інтелектуальний і емоційно-психологічний стан студентської молоді.

Поняття "світоглядна культура особистості" було введено у філософську літературу на початку 80-х років ХХ століття. Найбільший внесок у розроблення цієї проблеми зробили А.В.Азархін, А.І.Арнольдов, А.Б.Бальсіс, В.І.Іванов, Б.П.Козловський, М.Д.Лісаускене, М.І.Черниш, В.І.Шинкарук. Історико-філософський та логіко-пізнавальний аспекти проблеми формування світогляду особистості досліджували Є.В.Бурмакін, Є.В.Володіна, В.Д.Діденко, В.П.Іванов, В.І.Мазепа.

На першому плані розглядається світогляд як спосіб духовно-практичного, а не тільки теоретичного освоєння дійсності і формування суспільної та індивідуальної самосвідомості, що є найважливішим компонентом.

Проблема формування світоглядної культури на різних вікових етапах розвитку і становлення людини, різноманітності форм її прояву досить повно, концептуально-цілісно відображається в працях Б.Г.Ананьєва, Л.І.Божович, А.Валлона, Л.С.Виготського, Г.Є.Залеського, М.С.Кагана, І.С.Кона, О.М.Леонтьєва, Ж.Піаже, С.Л.Рубінштейна, П.Р.Чамати та інших.

Молодь розглядається як реальна соціокультурна спільність у низці праць В.Андрущенко, П.Березіна, П.Боброва, Л.Губерського, Ю.Колосникова, М.Михальченка, І.Надольного, М.Рубінштейна, М.Руткевича, А.Ручки, В.Ядова та ін.

Проблема формування світогляду у студентської молоді знайшла своє відображення в дослідженнях філософів, соціологів, психологів та педагогів.

Нинішнє становлення України як суспільства неможливо уявити без висококультурного оновлення її народу, що передбачає реформування, оновлення системи моральних цінностей, норм та правил, набутих у тисячолітній історії нашої країни. Тому одним з пріоритетних завдань сучасної освіти є виховання світоглядної культури особистості.

Якщо світогляд – це духовно-практичний спосіб освоєння дійсності і самовизначення людини в світі, який завжди реалізується в конкретному світовідношенні, то світоглядна культура – це поняття, що відображає певну градацію рівнів розвитку світоглядної свідомості, співіснування її зразків, що відповідають вимогам суспільства і менш прийнятних її варіантів [6, с.21].

Виховання світоглядної культури майбутнього фахівця в виховному процесі можна розглядати як зміну й розвиток особистості в процесі засвоєння духовних цінностей і використання їх на благо суспільства.

Але, незважаючи на наявність великої кількості робіт, безпосередньо чи побічно присвячених проблемам формування особистості, проблема виховання світоглядної культури продовжує бути актуальною, багатоаспектною і невирішеною до сьогодні. Адже це ціла окрема наука – Наука Виховання.

З огляду на вищезазначене, ставимо за мету розглянути та проаналізувати педагогічні умови, які сприяють вихованню світоглядної культури студентів гуманітарних факультетів ВНЗ під час позааудиторної діяльності. А також довести актуальність процесу виховання світоглядної культури студентів у вищих навчальних закладах України у сучасний період, який ми пропонуємо здійснювати під час роботи центру духовно-практичного освоєння життя “СВІТ” (світоглядно-виховного інтеграційного “турагенства”).

Світоглядну культуру молодої людини можна визначити як інтегральну якість особистості, що розвивається в процесі навчання і виховання, а також самонавчання і самбвиховання. Вона характеризує її відношення і взаємодію зі світом на основі світоглядного потенціалу, який перебуває в розвитку, світоглядної інформованості та світоглядної діяльності [1, с.47].

Проблема виховання світоглядної культури студентської молоді є пріоритетною для української держави. Багато помилок у вихованні студентів зумовлюється тим, що ми прагнемо вирішити окремі питання, наприклад, щодо професійної підготовки, вироблення здатності дотримуватися законів, не сформувавши

головного: вміння розмірковувати над складними проблемами сучасного життя і діяти, орієнтуючись на загальнолюдські цінності та на власне удосконалення.

Адже сьогодні розуміло те, що у процесі підготовки спеціаліста важливо не лише озброїти студента фаховими знаннями, уміннями та навичками професійної діяльності, а й сформуванню у нього відповідний світогляд, моральні, правові, трудові, естетичні та інші якості особистості, сформуванню людини культури, яка має творчі здібності, захоплена своєю справою, розуміє необхідність пізнання, краси спілкування, пошуку сенсу життя, щастя, має високі ідеали.

Нині стоїть важливе завдання виховувати у молодих людей постійну потребу в своєму культурному зростанні, особливе значення має виховання світоглядної культури, розумних потреб і смаків, особливо у студентської молоді бо саме світоглядна культура студента вищого навчального закладу – це професіоналізм і майстерність, духовно-практичне підґрунтя особистості, її внутрішній стрижень, джерело розуму, почуття і волі, мислення, переживання і діяльності [3, с.85].

Викладач має не лише передавати студентові знання і професійні уміння, а й прилучати його до певної культури, розвиток і відтворення якої передбачають живе спілкування [5, с.232].

Спілкування – це мистецтво, а тому воно потребує від людини і серця, і розуму, й уміння, й натхнення. Як усяке мистецтво, його неможливо раз і назавжди “опанувати”, вичерпати його премудрість до останку; але вчитися спілкування можна і потрібно, доки ми живемо [2, с. 3].

Мистецтво виховання світоглядної культури передбачає оволодіння цілісною філософією виховання особистості в контексті розбудови української держави і на цій основі – конструювання різноманітних виховних технологій і принципів, методів, форм виховання.

Головна мета виховання світоглядної культури – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнародних взаємин, формування у молоді будь-якої національної приналежності рис громадянина української держави, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури. Світоглядна культура молодої людини врегульовує його теоретичну (пізнавальну) і практичну діяльність, ставлення до дійсності, систему багатосторонніх зв'язків і відносин та

спирається не стільки на концептуальні засади міфологічного, релігійного, філософського, наукового чи інших типів світогляду, скільки на нетеоретичні форми функціонування світоглядної свідомості – світовідчуття, світосприймання, світорозуміння, світотлумачення, світоперетворення.

Дозвіллева сфера є важливою ланкою соціалізації та виховання особистості студентського віку. У процесі спілкування, відпочинку, розважально-ігрової діяльності за інтересами студенти набувають ціннісних орієнтацій, знань, досвіду, залучаються до системи нормативно-регулятивних установок, що склалися у суспільстві, досягнень вітчизняної і світової культури. Змістовне дозвілля є сферою розкриття творчого потенціалу особистості, провідною метою діяльності вищих навчальних закладів.

Однією з виховних функцій дозвіллевої сфери є створення ігрового середовища для ефективної рекреації і виховання особистості та формування ігрової культури молоді як основи для самореалізації і розкриття креативного потенціалу особистості. Активна участь у соціально-значущих формах позааудиторної роботи допомагає студентам удосконалити професійну спрямованість мислення. Виховна робота у сучасному вищому навчальному закладі спрямована на набуття кожним студентом загальних, ключових, базових, фундаментальних вмій і навичок.

В теорії виховання грою називають один із видів діяльності людини, який виник історично, полягає у відтворенні дій реального життя. Гра – є одним із засобів розумового, морального і фізичного виховання людини.

На всіх етапах розвитку особистості гра сприймається як цікаве, яскраве, необхідне для її життєдіяльності заняття. У педагогічній практиці гра має розвиваюче і виховне значення. На ці специфічні особливості гри велику увагу в своїй практичній діяльності звертали відомі педагоги. “Гра, – писав С.Т.Шацький, – це життєва лабораторія дитинства, яка дає той аромат, ту атмосферу молодому життю, без якого ця пора її була б безкорисна для людства. В грі, цьому спеціальному опрацюванні життєвого матеріалу, є найцінніше ядро розумної школи дитинства” [7, с.15].

Тому саме для світорозуміння, світотлумачення і, навіть, світоперетворення, а також для ліквідації “сутнісної безпритульності” сучасної молоді людини ми пропонуємо створення “антропологічної домівки” – центру духовно-практичного освоєння життя “Світоглядно-виховного інтеграційного турагенства” (далі “СВІТ”).

“СВІТ” впроваджує методичні та методологічні рекомендації поетапного виховання елементів структури світоглядної культури студентської молоді (сукупності загальної, інтелектуальної, емоційної, естетичної, професійної, правової, екологічної, трудової, фізичної культури), враховуючи наступні категорії виховання:

- максимальність (розкривається через абсолютне і вічне);
- універсальність (через конкретно-всезагальне);
- проєктивність (через категорію практики);
- цілісність (через закономірність, доцільність та гармонію, які ведуть до розширення сфери свідомості, а саме: “розуміння” – “інтерпретація” – “комунікація”).

Девізом у вихованні світоглядної культури студентської молоді мають бути слова В.Сухомлинського про те, що в кожній людині є її золота жилка. Якою б занедбаною, безталанною не здавалася людина, дорогоцінні зерна її особистості десь приховуються під пластами звичайності, посередності, відсталості. Завдання справжнього виховання, – наголошує видатний педагог, – полягає в тому, щоб знайти ці зерна, відкрити золоту жилку, поставити людину на той життєвий шлях, ідучи яким вона засвітиться своїм неповторним блиском.

У виконанні цих завдань значна роль належить інноваційній педагогічній технології, яка методично керує застосуванням ідеї виховання світоглядної культури студентів вищої школи.

Організація роботи “СВІТ” – консультативного центру духовно-практичного освоєння життя, генератора змін у сфері організації виховання, дозвілля студентської молоді, надасть можливість здійснення системної, насиченої позанавчальної діяльності.

Засвоєння “СВІТ” – це, з одного боку, створення консультативно-виховного центру та залучення учасників віртуальної гри до реального вирішення багатьох питань повсякденного життя молодій людині студентського віку. З іншого боку, граючи у хоча й віртуальне, але, усе ж таки, “турагенство”, що має само по собі романтичне забарвлення, студенти обов’язково тягнуться до чогось незвичайного, що створює піднесений внутрішній стан молодій людині і робить її духовно сильнішою, мудрішою, та, звичайно, добрішою від того, що проблеми вирішуються “граючи”.

Згідно зі своїм соціальним статусом і функціональними обов’язками центр духовно-практичного освоєння життя “СВІТ” у

своїй діяльності реалізує наступні функції: аналітичну, організаторську та соціальну.

Аналітична функція передбачає планування та організацію виховної роботи, мотивацію навчальної та пізнавальної діяльності студентів, визначення рівня їх інтелектуального розвитку, індивідуальних особливостей, уявлень, потреб, переконань, ідеалів, тощо.

Організаторська функція полягає у залученні студентів до різних видів діяльності: пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, художньої та ін. Вона забезпечує також надання необхідної допомоги студентським творчим групам, радам тощо.

Функція соціалізації реалізується у гуманістичноорієнтованій взаємодії “педагог-студент”. “СВІТ” допомагає вихованцю в особистісному розвитку, засвоєнні та прийнятті суспільних норм, цінностей, дотриманні засад духовного повноцінного буття.

Зміст діяльності центру “СВІТ” здійснюється через наступні етапи. Перший етап – попередня підготовка і планування – починається з відбору ідей виховання світоглядної культури та їх оцінювання на основі порівняльної експертизи за такими параметрами:

1. Актуальність нововведення, що визначається за ступенем його відповідності потребам вищої школи, соціальному замовленню, можливістю розв’язати виявлені проблеми, відповідністю досягнень педагогічної науки і практики.
2. Результативність (оцінювання на основі прогнозування).
3. Творча новизна (інноваційний потенціал).
4. Методична розробленість ідеї.
5. Умови (організаційні, кадрові, фінансові, матеріально-технічні тощо), необхідні для виховання світоглядної культури студентської молоді.

На цьому етапі використовуються відомі методи педагогічних досліджень: спостереження, бесіди, тестування, діагностування тощо.

Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності центру духовно-практичного освоєння життя “СВІТ” передбачає наявність “банку” інформації.

На підготовчому етапі закономірним є підвищення теоретичного рівня виховання світоглядної культури “тур агентів” і “тур операторів” – професіоналів, які очолюють 5 “тур бюро”, діяльність яких дозволяє уникати життєвих помилок, вирішувати своєчасно проблеми та бути впевненим у собі. Це – професіонали, які

в подальшому стануть консультантами для “клієнтів турагенства” – студентів ВНЗ.

Планування діяльності здійснюється за проспектом (або схемою). Необхідно зазначити етапи, строки, відповідальних осіб, конкретні справи і заходи з виховання світоглядної культури студентів гуманітарних факультетів ВНЗ. У плані передбачається: ідея виховання світоглядної культури, методичні рекомендації; мета, методичні заходи; контроль за процесом виховання світоглядної культури, аналіз, облік проміжних і кінцевих результатів.

Другий етап – теоретична і методична підготовка педагогічних кадрів до застосування діяльності світоглядно-виховного інтеграційного турагенства. Цей етап зумовлений необхідністю забезпечити як теоретичну, так і психологічну готовність викладачів ВНЗ – “тур агентів” до сприйняття нових ідей, роз’яснити їм основні положення наукових рекомендацій з проблем виховання світоглядної культури та формування психологічної настанови.

Третій етап – методичне керівництво діяльністю світоглядно-виховного інтеграційного турагенства. Сутність даного етапу полягає в організації діяльності студентів – “клієнтів турагенства”, в оволодінні ними теоретичними знаннями та практичними вміннями під час роботи оригінальної педагогічної технології, а саме діяльності центру духовно-практичного освоєння життя “СВІТ”.

Четвертий етап – вивчення та аналіз результатів виховання світоглядної культури студентської молоді. На цьому етапі вивчаються ефективність роботи центру духовно-практичного освоєння життя “СВІТ” в умовах вищої школи та рівень вихованості світоглядної культури учасників педагогічної гри.

Важливим компонентом у системі організації гри є створення уявної ситуації. Завдання полягає в тому, щоб переконати студентів проїнятися грою, викликати бажання грати в неї, тобто, отримуючи роль “клієнта”, користуватися послугами “турагенства”.

Навчально-виховна робота у ВНЗ повинна допомогти студентам розумно і зважено визначити своє ставлення до дійсності з її економічними, політичними, духовними проблемами, а разом з тим формувати свою світоглядну культуру, індивідуальність і самореалізацію, уміти володіти собою, своїми емоціями, діями і вчинками.

Виховна робота центру “СВІТ” має бути диференційованою, пристосованою до місцевих умов, історично-культурних надбань і традицій регіону та вікових особливостей молоді з тим, щоб значно

посилити дієвість виховного процесу, відродити роль виховання як одного з головних напрямів педагогічної діяльності.

Під час проведення педагогічної гри та саме завдяки з'ясуванню світоглядно-формуючого навантаження роботи центру "СВІТ", її організатори мають створити такі педагогічні умови, які сприятимуть вихованню світоглядної культури студентів. Тож виховання під час навчання у ВНЗ і є підсумком, що завершує становлення цілісного світогляду особистості, передбачає системну організацію внутрішнього світу студентської молоді.

Література

1. Андрущенко В.П., Губерський Л.В., Михальченко М.І. Культура. Ідеологія. Особистість. – К., 2003. – 487с.
2. Малахов В.А. Етика спілкування: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2006. – 400 с.
3. Методологія і методика виховання студентів: Навчально-методичний посібник / Дереча О.А., Заглада О.А., Литвак П.В., Малиновський А.С. та ін. – Житомир: Видавництво "Волинь", 2004. – 172 с.
4. Філософія: Світ людини. Курс лекцій: Навч. посібник / В.Г.Табачковський, М.О.Булатов, Н.В.Хамітов та ін. – К.: Либідь, 2004. — 432 с.
5. Фіцула М.М Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: "Академвидав", 2006. – 352 с. (Альма-матер).
6. Шаповал О.А. Формування світоглядної культури старшокласників у процесі засвоєння знань про людину і суспільство: Дис...канд. пед. наук: 13.00.09 / Луцьк 1999. – 194 с.
7. Шацкий С. Т. Избр. пед. соч.: В 2 т. – М.; Педагогика, 1980. – Т. 2.– С. 15.

Коляса-Гладікова Моніка

ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОГО АПАРАТУ В МОВІ ТА СПІВІ

В статье рассматриваются актуальные аспекты проблемы формирования исполнительского аппарата. Предлагается экспериментальная программа воспитания певческого голоса.

Actual aspects of the problem of the singing device forming are considered in this article. The experimental program of the singing voice education is offered.